

Григорцова Марія
студентка НаУКМА
МП-2 Культурологія

Особливості візуальних образів героїв політичних мемів у сучасній Україні

Мем — важливий учасник сучасної комунікації. Словник української мови визначає це слово так: «Одиниця культурної інформації, поширювана від однієї людини до іншої за допомогою імітації, навчання і т.п.»[1]. Мем може бути певною ідеєю, образом, що закодував у собі інформацію, яку ми доволі легко зчитуємо. Звідси походить одна з найважливіших функцій мему — спрощення комунікації. Проте, ця функція не єдина, адже меми можуть бути провідником для різних речей: стереотипи про різні категорії людей, або стереотипні ситуації. Однак, перша функція мему, на нашу думку, — це розважальна. Мем втілюється за допомогою гумору, найчастіше іронічного чи сатиричного.

Характеристика та визначення мему можуть бути доволі широкі та розмиті, адже це явище, яке постійнотрансформується, проте, саме це можна взяти за головну рису феномену. Меми постійно копіюються, повторюються та змінюються. Найбільш поширеною формою є візуальна. Фотографія, намальований комікс або коротке відео, які стають вірусними, дуже швидко поширюються спочатку інтернетом, а потім і за його межі.

Важливо пам'ятати, що будь-який мем потребує контексту. Хоча меми зустрічаються в усьому світі, однак доречно говорити про локальні меми, меми певних країн або ж субкультур, колективів і т.п. Це пояснюється тим, що мем, для того щоб спрацювати, має бути зрозумілий усім, а отже, навколишні мають бути в контексті, на який посиляється той чи той мем. Відповідно, меми Нової Зеландії чи Японії не будуть зрозумілими українцю чи мексиканцю, і навпаки.

У сучасній Україні існує багато різноманітних мемів на будь-яку тематику. Це і українська історія, літературні постаті та політика. Зокрема, з 2022 року в фокусі тема війни та міжнародної

політики. Важливо звернути увагу на те, що український інтернет-простір дуже довгий час перебував під впливом російського інтернет-простору, який буквально поглинав нас і диктував свої тренди. Зокрема, це відбулося в період популярності російської соціальної мережі «Вконтакте» до 2014 року. Відповідно, усі меми, якими користувались українці, — це меми, що були сформовані без національної ознаки, без конкретної приналежності до країни, російською мовою та дещо аполітичні. Це призвело до небезпечної ситуації, коли ми не формували свою присутність чи суб'єктність у цій важливій сфері новітньої комунікації. Але, починаючи з 2014 року, після Революції Гідності, формуються меми українською мовою, з актуальними для українців темами і проблемами.

Найбільш популярні та впливові меми в Україні — політичні меми. Чому так? Українцям за темпераментом чи ментальністю притаманне народне волевиявлення та дещо критичне ставлення до влади або політиків. Оскільки меми створюються анонімно та колективно, то це нагадує новітній фольклор, а значить меми, в певному сенсі, є вираженням ставлення народу до тих чи тих подій або персоналій. Дослідник О.Семенюк пише: «Політична сатира як форма політичного дискурсу ставить під сумнів існуючий політичний або ж соціальний порядок, зазвичай шляхом зіставлення існуючої недосконалої реальності з баченням того, що має бути»[2]. Таким чином, кумедні меми, що висміюють політиків, використовуються для критики та вираження певної зневаги та недовіри до влади.

Героями політичних мемів найчастіше стають українські політики або закордонні, які певним чином взаємодіють з Україною. Найбільш «мемними» є президенти країни, інші відомі політичні діячі. Також у мемах можуть фігурувати політичні гасла, цитати та висловлювання, особливості виборчої кампанії того чи того політика.

Безумовно, більшість політиків стали мемом або ж героями мемів, через сумнівну чи шкідливу для країни діяльність, відверту безграмотність, абсурдність дій та висловів або ж через недовіру українців.

Розглядаючи героїв українських політичних мемів, можна помітити певні їхні візуальні особливості. Оскільки меми не цура-

ються жорстокої сатири, то політичні діячі можуть зображуватись зумисно спотвореними, маргінальними, наче в карикатурному жанрі. Карикатурність може вказувати як на особливості зовнішності, так і на бекграунд, характер чи психологічний портрет героя. Також, можуть зумисно використовувати невдалі фотографії, що має підкреслювати певну обмеженість та непривабливість героя.

З іншого боку, політичні герої можуть набувати форми ілюстрації до побутових та життєвих проблем. Особливу популярність мають меми, де вищезгадані політики, перетворившись на стереотипного героя, стають своєрідним обличчям цієї ситуації. У такому випадку можуть використати вірусну цитату, що була озвучена саме цим політиком і т.п.

Звісно, що виокремити конкретні візуальні особливості та класифікувати будь-яким чином меми неймовірно важко, адже, як було згадано вище, їм притаманна постійна змінюваність та динамічність. Через швидке поширення меми часто порівнюють із вірусом. Ця тема є актуальною, потребує подальшого дослідження, адже політичні меми виконують безліч функцій, серед яких не тільки висміювання влади, а й маніпуляція образами політиків.

Література

1. Словник української мови [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%BC%D0%B5%D0%BC>
2. Semotiuk O. Laughing at political opponents: Poroshenko's vs. Zelensky's supporters in memes. *The European Journal of Humour Research*, 11 (2) 37–48. <http://dx.doi.org/10.7592/EJHR2023.11.2.792>